

פרשת ויקרא, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאלי

מי אתה מרדכי?

היסטורית קשה לנתק את סיפור המגילה מן המאורעות שהתרחשו בארץ ישראל באותה עת. את אשר התרחש בארץ ישראל אנו יכולים למצוא בעזרא ונחמיה. אירועי המגילה מתרחשים בשנים בהן הופסקה העבודה בבית המקדש בשל התנכלות 'פלשתינאית' (חורונים, ערבים ושומרונים), בין זמנה של הצהרת כורש לבין זמן מלכותו של חשיארש הראשון (או ארתחשסתא הראשון בנו), הלא אחשוורוש מיודענו. אנו מוצאים פסוקים מפורשים בנדון בעזרא פרק ד. כותב כתב השטנה הוא המן מיודענו:

(ד) ויהי עם הארץ מרפים ידי עם יהודה ומבלהים ומבגלים אותם לבנות:

(ה) וסכרים עליהם יוצעים להפר עצתם פלימי כורש מלך פרס ועד מלכות דריוש מלך פרס:

(ו) ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה עליי שכי יהודה וירושלם:

(ז) ובימי ארתחששתא כתב בשלם מתרדת טבאל ושאר בנותיו על ארתחששת מלך פרס וכתב הנשתון כתוב ארמית ומתרגם ארמית:

מרדכי מן השורש **מורדוך** (אל בבלי) הוא גם **פתחיה** וגם **מרדכי בלשן**, על שם בקיאותו העצומה בשבעים לשון, (מנחות ס"ה, א). ברם, גם הייחוס המפורט בבבלי אינו עונה על השאלה, 'מי הוא היה באמת?'

בפרשנות, ספקטרום רחב של דעות באשר לדמותו העלומה של מרדכי היהודי. בקצה אחד, מאחרוני הנביאים, ובקצה השני יהודי מודרני מתבולל. מתוך מגוון הדעות אני נוטה להתחבר אל זו המתייחסת אליו כאל ציוני דתי (סרוג לייט) בעל כישורים וקשרים פוליטיים שמצא עצמו בסיטואציה מדהימה ונוראית כאחד. השופט היושב בשער נחשף אל ידיעה נוראית על תוכנית שטנית העלולה לגרום שואה לעם ממנו הוא ואסתר באו.

מרגע ההיחשפות אל סיפור הפור ואל תוכניתו של המן הרשע, מתחוללת בנפשו של מרדכי תמורה עצומה ומעתה תקרא לו המגילה מרדכי היהודי ולא סתם מרדכי. הטוויסט בעלילה מתחיל מרגע שסיפורו הפרטי של מרדכי משתלב עם התסריט האלוקי. מרדכי מבין כי מעמדו הפוליטי, ועוד יותר, נוכחותה של אסתר המלכה בארמון המלוכה הפרסי בעת הזאת, הם יותר מרמז לפעולה אקטיבית מצידם לביטול גזירת המן. שאיפותיהם ומאווייהם הפרטיים של השניים מתבטלים אל הצורך הדחוף להציל את עם ישראל בכל מחיר. תמורה דומה מתחוללת אצל הרצל 'חווה המדינה' מרגע היחשפותו אל משפט דרייפוס כעיתונאי וינאי.

אסתר המלכה מופתעת ואינה מבינה את המתרחש. תסריט האימה אותו תיאר לה מרדכי לא היה בתוכניותיה. היא אינה נציגה מובהקת של העם היהודי ולא נבחרה למלכה מטעמו או בשליחותו, ועתה היא נדרשת לשים נפשה בכפה כדי להצילו. המחשבות שסיפור זה אינו נוגע לה באופן ישיר מתנפצות אל מול אמירתו הברורה והנוקבת של הדוד מרדכי:

(יג) ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מפל היהודים:

(יד) כי אם התרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יצמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות:

עתה, גם היא מבינה באופן שונה לחלוטין את מסכת ההתרחשויות שהביאוה עד הלום. ברור לה כי היא אינה יכולה לפעול בשם ועבור העם היהודי אם זה לא מינה אותה ולא הסמיך אותה לפעולה. היא צריכה אישור פעולה מן הקונגרס היהודי, ולכן עתה, היא זו המצווה על הדוד מרדכי:

(טז) לך כגוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונעתי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי:

ודוק- "את כל היהודים", שמאל וימין, דתיים וחילוניים, ספרדים ואשכנזים. **מניעת שואה מחייבת אחדות של כל פלגי העם.**

אנו נחשפים שוב אל 'הנקודה היהודית' זו המצויה אצל כל אחד מעמנו גם אצל המתבוללים שבהם. היא מוסתרת היטב ופעמים שהיא נחשפת רק בנסיבות היסטוריות מיוחדות וגם זאת רק לאחר קילוף של מספר מסכות. פעמים אין היהודי עצמו מודע אליה והוא מופתע בעצמו אל גילוייה מכורח הנסיבות.

להערות: hazutg@gmail.com